

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЯК ВИКЛИК І РЕСУРС ПРАВНИЧОЇ НАУКИ: У ФОКУСІ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Сарибасва Ганна Миколаївна

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного та фінансового права,

Національний університет «Одеська юридична академія»

м. Одеса, Україна

Правнича наука, пройшовши довгий шлях становлення та розвитку, продовжує перебувати у стані перманентної еволюції. Соціально-економічні та політичні трансформації на певних етапах розвитку людства визначали її вектори та обумовлювали фундаментальні відкриття, які на сьогодні вважаються аксіоматичними та непорушними. На сучасному етапі суспільного розвитку правнича наука, зокрема українська, також перебуває у стані турбулентності через глобальні виклики. До них можна віднести передусім зміну клімату та пов'язані з цим міжнародні та національні ініціативи; пандемію, відлуння якої відчуватиметься ще довгі роки. Окремо уваги заслуговує війна в Україні з неминучою «мілітаризацією» науки, скороченням доступу до ресурсів та відтоком науковців за кордон; інформаційні атаки, які несуть загрози дезінформації, підривають довіру до наукових досліджень; технологічні прориви, в т.ч. бурхливий та некерований розвиток штучного інтелекту, зловживання яким розмиває поняття авторства наукових досліджень та підриває засади академічної доброчесності. Це не повний перелік зовнішніх чинників, які не просто впливають на юридичну науку, вони формують нову онтологію права, в тому числі й адміністративного, яке традиційно є правовим інструментом впорядкування державних процесів та в цілому функціонування держави.

Однією зі стратегій подолання кризи правової наукової, підтримання балансу між традиціями та новаціями, забезпечення релевантності наукових досягнень та їх відповідності реаліям сучасності, а подекуди навіть виживання правової науки, є її перехід у міждисциплінарну площину. На наш погляд, це вже не є додатковою опцією чи новомодною академічною тенденцією, а скоріше нагальною потребою для підтримання її життєздатності та можливості відповідати на сучасні виклики.

Адміністративне право, а разом із ним і адміністративно-правова наука є доволі чутливими до змін через пов'язаність з діяльністю публічної адміністрації, адже першими приймають на себе удари пандемії, воєнного стану, в подальшому – поствоєнної відбудови країни тощо. Саме ці виклики в державі і диктують формування тих вимірів міждисциплінаронсті, в яких відбуватиметься і вже відбувається трансформація адміністративного права та відповідної науки.

Екологія та адміністративне право. Екологічна політика переважної більшості розвинених демократичних країн сьогодні зосереджена передусім на впровадженні «зелених ініціатив» як відповідь на негативні наслідки зміни клімату. До таких ініціатив належать декарбонізація промислового виробництва та послуг, мінімізації вирубки лісів для потреб сільського господарства, впровадження стандартів екодизайну тощо. Так, останніми роками було прийнято ключові регламенти Європейського Союзу (ЄС), спрямовані на мінімізацію впливу на кліматичні зміни [1; 2; 3]. Адміністративна робота щодо підготовки до набуття чинності цими актами та їх повноцінного застосування триває роками [4; 5]. Разом із тим, протягом усього цього часу вона супроводжується активними науковими розвідками [6; 7]. Наразі в умовах війни Україна не так активно сфокусована на екологічних проблемах, однак євроінтеграційні вектори розвитку зумовляють перегляд екологічних стандартів в Україні. Саме зараз час для науковців підготувати підґрунтя для подальших законодавчих та організаційних змін з урахуванням європейського досвіду.

Біотика, медицина та адміністративне право. Пандемія коронавірусу, а також здобутки медичної науки (в першу чергу трансплантології) висвітлили потребу в оперативному прийнятті рішень суб'єктами публічної адміністрації, які часом знаходяться на межі допустимого з точки зору прав людини. Забезпечення балансу між безпекою та свободою, між рятуванням життя та повагою до людських почуттів є не лише правовою, а й етичною проблемою, вирішення якої також потребує участі науки.

Економіка та адміністративне право. Формування та реалізація будь-якого з напрямків державної політики вимагає оцінки витрат і вигод, іншими словами вимірювання ефективності. Сучасне «право та економіка» беруть свій початок приблизно з 1960 року, коли Рональд Коуз опублікував працю «Проблема соціальної вартості» [8]. Згодом, у 1972 році, Річард Познер, вчений у галузі права та економіки, опублікував перше видання «Економічного аналізу права» [9]. Зараз ця дисципліна добре розвинена за кордоном, існує вісім асоціацій, включаючи американську, канадську та європейську асоціації права та економіки, а також кілька журналів цього напрямку (Journal of Law and Economics, Journal of Legal Studies, Journal of Law, Economics and Organization та ін.). Статті з права та економіки також регулярно з'являються в провідних економічних журналах, і цей підхід є поширеним в оглядових статтях з права. Більшість юридичних факультетів мають викладачів з економічною освітою, і чимало з них пропонують курси з права та економіки. Крім того, значна кількість економічних факультетів також викладають курси в цій галузі [10]. В Україні також існує потреба в правниках, які розуміють економіку публічного сектору, дерегуляцію, оцінку ефективності рішень тощо.

Технології та адміністративне право. Технології завжди впливали на науку, однак якщо раніше такий вплив був асистивним, який прискорював пошук релевантної інформації та її обробку, то на сьогодні технології є елементом правових процесів, чинником, який змінює

методологію досліджень, джерела та структуру правових знань. Технічні стандарти, API (Application Programming Interface), умови використання сервісів, smart-контракти тощо існують поряд з традиційними регуляторами відносин і стають предметами наукових досліджень. Говорячи безпосередньо про адміністративне право, слід згадати активний розвиток електронних публічних послуг, застосування автоматизованих рішень та штучного інтелекту у сфері діяльності публічної адміністрації – це вже реальність та нове середовище для адміністративного права, яке не буде готовим до алгоритмів і big data, якщо не стане міждисциплінарним.

Перелічені вище вектори міждисциплінарності є лише прикладами для можливої трансформації адміністративно-правової науки. Однак навіть вони свідчать про складність цього процесу, який вимагає зміни дослідницької культури, реальної конвергенції теорій, знань та здобутків різних галузей науки, залучення науковців з інших галузей до спільних проєктів, в тому числі міжнародних. Правнича наука повинна розглядати міждисциплінарність не як бонус, а радше як свою парадигму, а адміністративне право може стати зручною стартовою платформою для цього трансформаційного процесу, адже воно вже сьогодні змушене відповідати на виклики, що не є суто «юридичними».

Література

1. Regulation (EU) 2023/956 of the European Parliament and of the Council of 10 May 2023 establishing a carbon border adjustment mechanism. *Official Journal of the European Union*. 2023. L 130/52. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/956/oj> (дата звернення: 30.04.2025).
2. Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the making available on the Union market of products associated with deforestation and forest degradation. *Official Journal of the European Union*. 2023. L 150/206. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj> (дата звернення: 30.04.2025).
3. Regulation (EU) 2024/1781 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 establishing a framework for the setting of ecodesign requirements for sustainable products, amending Directive (EU) 2020/1828 and Regulation (EU) 2023/1542 and repealing Directive 2009/125/EC. *Official Journal of the European Union*. 2024. L, 2024/1781. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1781/oj> (дата звернення: 30.04.2025).
4. European Commission. Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM). *Taxation and Customs Union*. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en (дата звернення: 30.04.2025).
5. European Commission. Deforestation Regulation – implementation and guidance. *Green Deal – Green Forum*. URL: https://green-forum.ec.europa.eu/deforestation-regulation-implementation_en (дата звернення: 30.04.2025).
6. Espa I., Francois J., Asselt V.A. The EU Proposal for a Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM): An Analysis under WTO and Climate Change Law. *WTI working paper*. 2022, No. 06. URL:

https://www.wti.org/media/filer_public/ee/61/ee6171fd-a68d-4829-875e-d9b0c32298b5/wti_working_paper_06_2022.pdf дата звернення: 30.04.2025)

7. Huang, X., Tan, T., & Toktay, L. B. Carbon leakage: The impact of asymmetric regulation on carbon-emitting production. *Production and Operations Management*, 2021, 30(6), 1886–1903. <https://doi.org/10.1111/poms.13181>

8. Coase R. H. The problem of social cost. *Journal of Law and Economics*. 1960. Vol. 3. P. 1–44. URL: <https://www.law.uchicago.edu/sites/default/files/file/coase-problem.pdf> (дата звернення: 30.04.2025).

9. Posner R. A. *Economic Analysis of Law*. Boston: Little, Brown and Company, 1972. 415 p.

10. Rubin P. H. Law and economics. *The Concise Encyclopedia of Economics* URL: https://www.econlib.org/library/Enc/LawandEconomics.html#lfHendersonCEE2-103_footnote_nt299 (дата звернення: 30.04.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-509-2-20>

КРИМІНОЛОГІЧНА КОМПОНЕНТА В СУЧАСНІЙ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ: ОСВІТНІЙ І НАУКОВИЙ ВИМІР

Ткаченко Альбіна Олександрівна

викладач кафедри права

Дніпровський гуманітарний університет,

член Асоціації правників України

м. Дніпро, Україна

Ткаченко Павло Ігорович

аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін

Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Міністерства внутрішніх справ України,

здобувач кафедри публічного адміністрування

Міжрегіональна Академія управління персоналом,

член Асоціації правників України,

м. Київ, Україна

Актуальні трансформації у сфері публічної безпеки, спричинені як внутрішніми реформами, так і зовнішніми викликами, вимагають суттєвого оновлення моделей підготовки фахівців для правоохоронних органів. З огляду на динамічну зміну природи злочинності, її гібридність, поширення нових форм (кіберзлочинність, військові злочини в умовах воєнного стану, кримінальні практики в умовах